

Megjelenik
minden hó 1-én és 15-én.

Előfizetési ár
Egész évre 6 frt o. é.
Félévre . 3 " " "
A közlemények és előfizetése-
sek bérmentve küldendők.
Szakhirdetések
egy petit hasábsora 6 kerral
számíttatik.

HASONSZENVI KÖZLÖNY.

Előfizethetni
vidéken
minden cs. kir. posta-
hivatal utján.
Gyöngyösön
a szerkesztőnél.
Egerben
az érseki lyceumi
nyomdában.

Alapos ismereteket terjesztő orvosi lap a homöopathiáról.

Szerkesztő-tulajdonos: **Horner István**, a gyöngyösi kórház igazgató-főorvosa.

TARTALOM: A hasonszenvi gyógyszerkísérlet — Süly (Scorbut)-kórosatok. — Észleletek a gyöngyösi kórházban orvosolt betegekről. — Napi tárgy. — Vegyesek. — Hirdetés.

A hasonszenvi gyógyszerkísérlet.

Gyógyszertan (pharmacologia) nevezet alatt értetik azon tudomány, mely bennünket a gyógyszerek ismeretére vezet. Ezen tan három részből áll: az egyik a **gyógyszerisme** (pharmacognosis), mely azon testeknek, melyek gyógyszerül használatnak. természeti és érzékileg felfedezhető tulajdonait tanítja; a másik a **gyógyszerészeti** (pharmacia), mely azok készitési módját; és végre a harmadik a **gyógyhatástan** (pharmacodynamia), mely a gyógyszereknek az élő testre terjedő hatását adja elő. Ez utóbbi kétségen kívül a legfontosabb része az egész gyógyszerzettannak.

Midőn az élő emberi testre egy bizonyos külerőt alkalmazni akarunk. kétségenkívül szükséges. hogy azon erőt előbb tökéletesen felismerjük. Ha tehát e részben észszerűleg eljárni kívánunk. nem elegendő tudni csak azt, mily hatás következik be ez vagy amaz gyógyszerre, hanem azon törvény ismerete után kell mindenekfelett törekednünk. mely az ekként származott hatásnak alapja. Mindazon törekvések. melyek az újabb időkig a gyógyszerhatás törvényének felfedezésére a legjelesebb férfiak által megkísértettek. meghiúsultak. ezélhoz nem vezettek. mert bár mennyi fűradságot fordítottak is a gyógyszereknek külső alakjaiból. vegytani összeköttetéseikből. galváni villamosságaiból. mágnesi irányzataikból. azoknak dinamikus viszonyosságát az élő testre törvényszerűleg kijelölni. soha az ohajtott eredményhez nem jutottak. sőt rég belátták azt. hogy a gyógyhatástant bevezettnek tekinteni nem lehet.

Hahneman volt az első, ki esodálatra méltó következetességgel és állhatatossággal minden buvárkodásait oda fordította, hogy a gyógyszerhatásokról világos és tiszta ismeretet terjesszen, azokat azonfelül egy megdönthetetlen, meghatározott törvény által értékesitse. Ő elvitázhatatlan alapokkal támogatva bizonyítja azt.

hogy az eddigi gyógyszerzettan forrásai nem csak tökéletlenek, de csalják és helytelenek is. melyek ellenében azon elvet állította fel, hogy: **egyedül az egészséges emberen tett gyógykísérletek vezethetnek a gyógyszerek tiszta megismerésére.** Ezen elv alapján származott a hasonszenvi gyógyszer. és gyógyhatástan, melynek fontosságát, és érdemét, bár az még sok javításokat igényel, az ellenfél jelesbjei is elismerték.

Hogy ezen törvénynek lényeges befolyását az egész gyógyszerzettan átalakítására érhetőleg kifejezzük, szükséges előbb azon módokat megismertetni, melyek által az eddigi gyógymód az ő gyógyszerismereteit szerzette. és még mai napig is szerzi.

Már egy futó pillanat az orvosi tudomány történetébe világosan bizonyítja. hogy az orvosok a gyógyászat kezdetében gyógyszerismereteiket csupán esetlegesség által nyerték. A tudatlan nép valamely előtte ismeretlen füvet vagy gyümölcsöt evett. melyre hányás vagy hasmenés származott. és ime kész volt a következtetés. melyszerint a nevezett füvek vagy gyümölcsök hánytató vagy hashajtó erővel bírnak. Midőn később az orvosok alkalmilag ezen szereket a megemlített célokból rendelték, és néha azt látták. hogy ezek használata alatt egyéb kóros tünetények is a beteg testéről eltűntek. ismét nevededett a tudomány, — mely ezen szerekeknek nem csak hánytató és hashajtó, hanem egyéb kóros változások elleni tulajdonit is felfedezte. Ekként halmozattak össze a tapasztalatok, melyek gyógyszerismeret forrásának nevezettek. Hogy az ekként nyert gyógyismeret nem csak hiányos, de káros is. miután ez uton a legjobb esetben egyedül a gyógyszernek viszonyossága a kórosathoz, anélkül hogy hatásának módja ismertetné meg. fedeztetik fel, bizonyítgatni felesleges volna. Ily nyers empyria nem csak a régi idöket jellemezte, hanem ez a mai napig is gyakoroltatik, bár az újabb idökben e tannak különféle systemathikus

alakokat, nevezeteket kölcsönöztek, melyekkel a hiányosságot nagy szavakkal és tudományos emphasyssal takargatják.

A másik kutforrása az eddigi gyógymódnak a beteg testen tett gyógykísérletek. — Hogy ezen kísérlet valamely ismeretlen gyógyszerrel eredményes legyen, legalább a kórnak, mely ellen fordítatik minden tulajdonai ismeretesek legyenek. Azonban melyik kór az, melyet ily tökéletesen felismerni tudnánk, vagy azon változásokat előre meg jósolni, melyek a kór folyamata alatt előfordulhatnak? ki fogja ily esetekben meghatározni, mely kórtünetmények a betegségé, melyek a gyógyszeré? És ha ez száz esetben sikerülne is, ki áll jót érte, hogy a százegyedik esetben nem fogunk-e a beteg kárára tévedni? E bizonytalanságot még nevelik egyéb körülmények is; így egyik beteg fogékonyabb a gyógyszer iránt mint a másik, így némely beteg különös ellenszenvvel viseltetik bizonyos gyógyszerek iránt. Megnevezem-e még mind azon külbefolyásokat, melyek a kór alakot anélkül hogy erről a beteg vagy az orvos sokszor számot adni tudna, lényegileg átváltoztatják? Hogy eszerint a beteg testen tett gyógykísérletekből a gyógyszeren soha biztonságot nem nyerend, s így ez a gyógyszer isméretnek mindég csak homályos kútforrása maradand az előadattakból világosan kitűnik.

Belátván az újabb időkben a régi gyógymód jelesbjei is, hogy a gyógyszerek hatását, mielőtt valamely kór ellen fordítassanak, megismerni szükséges, megkezdették a kísérleteket különféle oktan állatokon, száz meg száz ezer kutyának, macskának, tengeri nyulnak, békának kellett áldozatul esni, hogy ezeken a beadott gyógyszerek hatása világosságot terjesszen, az eredmény mindazonáltal itt is csak igen csekély volt. Nem csoda! az állat élte nem csak az élő emberétől sokban különbözik, de az állatok egyikének a másikatól is; továbbá: az állatokon tett kísérletek után csak objectivus kórtünetmények észlelhetnek, subjectivusokról természetesen szó sem lehet. Azonfelül ily kísérletek a legerősebb adagokkal történnek meg, e szerint a változások, melyek ezekre szükségképen bekövetkeznek, a legfelületesebbek, a legdurvábbak. Ez áll a mérgezésekről is, melyek a gyógyszerek isméretére felhasználtnak, miből következik, hogy mind kettőnek csak igen korlátolt befolyást lehet a gyógyszerek felismerésére engedni.

A harmadik kutforrása az eddigi gyógymódnak a Vegytan (Chemia). A buvárlatok, melyek e téren történtek, csak hálás elismerést gerjesztenek minden orvosban. Miután azonban a vegytan főleg a testek alkatrészeinek kimutatásával foglalkozik, ez a gyógyszerek hatására felvilágosítást, annál kevésbbé irányt adni nem képes. Hogy a vegytani felfedezéseknek az orvosi gya-

korlatra közvetlen befolyást nem tulajdoníthatunk, egy egyszerű példával világosítjuk fel. Ha egy betegem van, kinek az étkek emésztésénél a túlságosan képzett savany a gyomor takhártyáját égeti és gyomorgörcsöt okoz, mely ellen egy chemikus azt javasolja, aduék neki oly szert, mely a gyomorba képzett savanyt neutralisálja például kétszersavas szikéleget, (Natrum bicarbonicum) gyögyulás nem fog következni. A képzett savany ugyan neutralisálódik, az az a gyomorgörcs egyik feltétele elmulik, de nem így a másik: a túlságos savany képzésnek a szervezetek viszonzlagos hatásából eredett következése. Erre még egyéb gyógytörvények tudása is kívántatik, mit sem a Chemia, sem a Physiologia, vagy bár mely segéd orvosi tudomány nem fog soha kölesőzni.

A negyedik forrásnak, honnét az eddigi gyógymód gyógyszerismereteket szerzett, a homöopathiát nevezhetjük meg. Nem csak hogy egyes szereket (természetesen a kútforrás elhallgatásával) átvett a homöopathiától saját gyakorlatába, hanem keves szerencsével az egészséges embereken is megkezdte kísérleteit. Mint-hogy az eddigi gyógymódnak minden gyakorlati eljárásait a generalisálás jellemzi, innét következik, hogy ezen vivmányokkal sem fog a gyakorlati téren nagyobb sikerrel haladni. Mert például mit használ az Allopathikus orvosnak azt tudni, hogy a hasonszenvi gyógymód gyógyszerkísérletei következtében a Csúz ellen Bryoniát mint specificumot ismeri, és azt sok esetben kitinő sikerrel alkalmazza? Az Allopathia bár a czúzt a melléktudományok segítségével természetére nézve tökéletesen ismerheti, annak bélyegét a logcsekélyebb rétegekig megkülönböztetheti, és különféle indulatait meghatározhatja, az okot, az egyéniséget, hajlamot is bírálhatja; azonban mind ezen kiterjedt tudása mellett is csak ott fog állani, hogy a csúznak általános bélyegét meghatározván, ez ellen Bryoniát mint Antirheumaticumot fogja alkalmazni. Néhány esetben ezen eljárás fényesen fog sikerülni, a legtöbb esetekben a kór gyógyíthatlan marad, s miért? mert részletes különböző kórisme (specificus differentialis diagnosis) hiányában, mely az Allopathiának minden gyógy eljárásait jellemzi, a csúznak végzetetlen alakjait, melyek mind a gyógyszer választására lényeges befolyással vannak, megkülönböztetni, és a gyógyszerek viszonzlagos hatásával összeegyeztetni nem képes.

A hasonszenvi orvos, ki gyógyeljárását nem az általános kór nem, hanem a specialis kóralakok ellen irányozza, a csúz gyógyításánál is megfogja azonnal, és pedig előre határozni, melyik esetben a Bryonia, melyikben egyéb szereket alkalmazása kívántatik. Így ha a csúzos fájdalom a mozdulatnál nevednek, a gyógy-

jelentés a Bryoniára tökéletesebb, ha azok a test nyugalmas állapotában inkább érezhetők mint a mozgásnál, ezen csúz alak ellen már nem Bryoniát, hanem Rhust fogja alkalmazni; — ha a fájdalmak éjjelenként jelennek meg, Pulsatillát, ha bár éjjelenként de enyhülés nélküli erős izadással, a Merkurt; ha a tagok dagadtak Colchicumot, és így tovább, mely eljárásból kitetszik, mily véghetetlen szükséges a gyógyerővel szoros ismeretségben lenni, hogy minden individualis esetben a kórnak megfelelő gyógyszer ellentéssék.

Keves sikert ígérhet magának az eddigi gyógymód azon eljárásától is, melylyel a gyógyszer kísérleteket az egészséges testen megkezdette, mivel azon szerfelett nagy adagok által, melyeket a gyógyszerkísérleteknél használnak, legfeljebb és majd nem egyedül a szembetűnő jelenségek, és így a felületesek jutnak tudomására, a jellemző kórtünetemények, melyek csak az adag fokokint nevedése következtében fejlődnek ki, ily kísérletek után elhanyagoltatnak, észre nem vétetnek, és így a fő nyeresemény a betegségek sikeres orvoslására nézve, elvesz, elenyésczik.

Miután eszerint a fentebbiekben érthetőleg kimutattuk, hogy mind azon kúttorrások, melyekből az eddigi gyógyrendszer gyószismeretét vette, hiányosok, nem marad fel egyéb mód a gyógyszerek hív. és valóságos megismerésére, mint a hasonszenvi gyógymód által követelt, és már is kitért és eltagadhatlan sikerrel megkezdett kísérletek az egészséges testen.

A hasonszenvi gyógymód az általános gyógyszerkísérleteket nem tartja elegendőknak, hanem speciális törvények szerint jár el, hogy azok azon magasztos célznak, melyet az orvos követ, tökéletesen megtefelejenek.

A hasonszenvi gyógyszerkísérletek főbb ágozatait ezekben adjuk elő.

1-ször. A gyógyszer hatása alatt észrevett összes jelenségek helyes felfogással és érthető kifejezésekkel jelöltessenek ki. Erre nézve mulhatlanul megkivántatik szilárd akarat, kitartás, szemlélődési tehetség, tiszta lelkiismeret, és kimivelt ész. Ily kísérletek tételére legalkalmasabbak eszerint maguk az orvosok, kik a test szervezeteit, és azoknak működéseit tökéletesen ismerik.

2-szor. A megkisérlendő gyógyszeranyag egészen tiszta, és vegyitetlen legyen.

3-szor. A kísérleti idő alatt minden idegenszerű befolyások, testi lelki megerőltetések, kicsapongások kerülendők.

4-szer. Minden gyógyszer sok, és minél több személyeken kísértessék meg, mert miután minden gyógyszer sajátóságos, minden mástól eltérő hatással bír, en-

nél fogva ezen különös sajátóságait csak több személyeken lehet tisztán és megkülönböztetőleg észrevenni.

5-ször. Ugyan ezen okból a kísérlettevő egyéneknek részint a férfi, részint a nő nemből kell választatni.

6-szor. Az erős, mérges gyógyszereket csak csekély adagban kell venni, még a gyöngébb hatásuak, jelentékenyebb adagban, a leggyengébbek pedig igen ingerlékeny és érzékeny egyéneknél vétessenek kísérlet alá. Igen érzékeny és a gyógyszerhatás iránt igen fogékony természeteknél czélszerű a gyógyszereket magas higitásokban, vagy dörzsölésekben kísérlet alá venni. Igen czélszerű a kísérleteket mindég a 30-dik higitással megkezdni, és fokokint alább szállni.

7-szer. A kísérletet tevő személy mind testi mind lelkileg egészséges legyen.

8-szor. A kísérletet tevő személyek ugyan egy készitményét vegyék a megkisérlendő szernek, hogy a különböző változások azonnal biztosabban kitünjenek.

9-szer. A kísérlendő szer a nap különböző szakaiban, különösen reggel, este vétessék be, hogy az idő befolyása is kitudathassék.

10-szer. Ha orvosok tesznek kísérletet magukon valamely gyógyszerrel, igen kívánatos, hogy az a kísérlet előtt és alatt ne neveztessék meg, mi által öncsalódások kerültetnek ki.

11-szer. A kísérletek által nyert kórtünetek irásban jegyeztessenek fel, és pedig azon rendben melylyel bekövetkeztek.

12-szer. A kísérletek minden esetben az orvos vezetése alatt álljanak, és ha a kísérlet alatt, a kísérletet tevő személyen oly kórtünetek jelennek meg, melyekben a kísérlet előtt is már gyakran szenvedett, ily kórtünetek kérdő jellel jegyeztessenek meg, hogy bizonytalanságuk ekként világosan kitünjék.

Az ekként nyert gyógyszerkísérleteknek szerkezete teszi a hasonszenvi gyógyszeratan alapját. Nem ok nélkül nevezzük azt csak alapnak, mert még ezen műtétellel a gyógyhatástan nincs minden oldalról kimerítve. A gyógyszerkísérleteket a mérgezésig folytatni nem lehet, e szerint a gyógyszer hatásának végső, és legnagyobb foku eredményeit nem kísérhetjük vizsgálódásainkkal. De még azonfelül azon okból is mondjuk az ekként nyert gyógyszerkísérleteket alapnak, mert ezek lehetőségessé teszik, hogy általuk egyéb észleletek is fontosságot és érvényességet nyerjenek, melyek a gyógyszer hatásának felismérésére szolgálnak. Így például az állatokon tett kísérletek csak úgy válhatnak hasznosokká, ha ugyan ezen kísérletek az embereken is megtétetnek, az állatokon észrevett kórtünetek az objectivus ismeretet elősegítik, s ez által a gyógyhatástant

gazdagítják. Ezen utat tehát a hasonszenvi orvosoknak sem szabad elmellőzni.

Ugyan azon okból nyernek fontosságot a mérgezések is az embereken, melyek a gyógyszer tudományt nem csekély mérvben gazdagítják, különösen azon mérgezések tanulságosak, melyek fokként működnek, és így az életet hirtelen fel nem emésztik.

Vége hasonló alapon a betegágnál nyert észrevételek is hasznosokká válhatnak, bár egyedül feltételeesen. A beteg ágnál vagy oly kórtüneteket észlelünk, melyek újak, és a kórhoz nem tartozók, ekként a gyógyszerelés alatt jelennek meg, vagy pedig oly változásokat, melyek által a már jelenlevő kórtünetek javulást vagy rosszabbulást tapasztalnak. Az előbbieket legfeljebb a gyógyszerhatások bővebb hebizonyítására szolgálják, midőn az utóbbiak az adag biztosabb meghatározásának alapját teszik.

A hasonszenvi gyógyszer tan tehát a fentemlített kútforrásokból van alkotva, és így már eredetéhez képest is jogosan követelheti, hogy gyógyszer tanának valószínű és egyedüli physiologikus gyógyszer tanának nevezessék. Ha az allopathikus gyógyrendszer, mit örömmel elismertünk, büszke lehet azon eredményekre, melyeket az orvosi tudomány egyéb ágaiban eszközölt; nem kevésbé képviseli a hasonszenvi gyógyrendszer a haladást, melyet a gyógyszer hatástalan kimivelődése körül szerzett, mit csak a rossz akarat, és a tudatlanság tagadhathat meg tőle.

Mint hogy azonban minden tudomány a tökéletlenség bélyegét viseli, — bővítését, fejlődését e szerint mindegyik szükségessé teszi, így a hasonszenvi gyógyszer tudomány sem követelheti azt, hogy bevégezett, tökéletes, és hibánélküli munkának tekintessék. Bevégezettnek csak azon esetben vallhatná magát, ha már minden gyógytestet, melyek a kórok ellen fordíthatók, megkísértve volnának; tökéletesnek pedig csak akkor, ha a gyógyszerek hatása minden oldalról, és minden irányban ismeretes volna. Ezen célok elértetni soha sem fognak.

Ha bár Hahnemann műve a gyógykísérletekről, melyet **Reine Arzneimittelehre** neve alatt ismerünk, több hiányokat és tökéletlenségeket foglal magában, mind a mellett be kell vallanunk, hogy ezen mű felülhalad minden művet, mely 2000 év óta az orvosi világban megjelent. A hiányok és tökéletlenségek javítására és pótlására tanítványai, és utódjai vannak hivatva, kik ezen kötelességnek a legújabb idők pontosan és lelkiismeretesen meg is feleltek.

Az eddig is birtokunkban levő anyag már is lehetségessé teszi, hogy számtalan gyógytestekről alapos ismeretünk legyen, a kevésbé kikísérletteknek pedig fő tulajdonait szintén tudjuk. Bár mindezek tudása nem

csekély fáradságot és kitartást igényel, de e mellett azon vizsgálatban részesültünk, hogy az eszközöket, melyeket az emberi nem oly számtalanszenvedései ellen használunk, tökéletesen ismerjük, és sikerrel alkalmazzuk; azon felül pedig a gyógyszereknek hasznos és ártalmas tulajdonait felismervén, nem vagyunk kényszerítve, ismeretlen fegyverekkel a betegek életét kockáztatni.

Mint hogy ezen ága a gyógytudománynak egészen új, melynek felfedezése és gyakorlati alkalmazása egyedül a hasonszenv érdeme: mint hogy gyógyszerkísérletek nélkül gyógyszer tan nyerni akarni képtelenség; mint hogy végre e nyereség, mely az ekként eszközölt gyógyszerkísérletekből származik, az összes orvosi tudománynak életet és erőt kölcsönöz; igazságos és méltányos-e, hogy mind ezen roppant és félreismertetlen előnyök dacára a hasonszenvi Tanszék felállítását oly nehézségre, oly ellenzésekre talál? Ha már az ellenfél a homöopathiának minden egyéb elveit ábránd és alaptalannak nevez is, lehet-e neki eltagadni, hogy az egészséges emberen tett kísérletek teszik a valószínű gyógyszer tan alapját? és ha azt megengedi, hol miveltezzék az ki, hol van annak méltóbb helye, mint az egyetemnél, hol e tudomány becsét nem csak kifejtteni, hanem azt kiművelni is egyedül lehetséges. A hasonszenvi orvosok száma keves, és ezek is a gyakorlattal túlságosan elfoglalva lévén, physikai időt sem nyernek a gyógyszerek hatásának kikémlésére, holott az egyetemnél az orvosi növendékek mind mivelteggé, mind egészségi állapotuk következtében legalkalmasabb módot nyújtanak az orvosi tudomány ezen ágának tökéletesítésére. A ki a hasonszenvi gyógyszer tan Tanszéknek felállítását ellenzi, az ellensége minden haladásnak, ennek folytán ellensége a szenvedő emberiségnek is.

Súly (Skorbut) köresetek.

(Folytatás.)

7. **Pálinkás Klára**, gyöngyösi illetőségű, férjzett. 29 éves 3 gyermek anyja, melyek utóbbika fél éves. Anakelőtte mindig jó egészségnek örvendett, e télen végzetlen inség és nyomorúsággal kellett küzdenie, mi reá nézve annyival terhesebb volt, mivel kisdéd magzatát is emlőiből volt kénytelen táplálni. Emlékezete szerint mintegy március 6-kán érzett először lábszáraiban fájdalmas hasgatásokat, a midőn ezek megkékültek s vörös foltokkal (echimomata) megteltek, ehhez jött gyakori hasmenés, vérrel vegyest. Mintegy 3 hétre vagy is marc. 27-kén inyei kezdetek fájni, arcza megdagadt, lábaiban nagy elgyengülés állott be, sőt ezek is megdagadtak, és a járást nehezítették Apr. 26-kán a gyenge-

ség nevekedvén, a szájfájás, és lábszúrhasogatások kiállhatatlanokká válván, féléves gyermekét elválasztva, a kórházban keresett segédelmet.

Jelen állapot. Már a külső tekintete e nőnek, mély és elterjedett szenvedést árult el. Arcza mindkét oldalon torzsalaku daganatot képez, erőtlensége oly nagy, hogy ágyából kikelni nem képes, arcza színe sárga, szemei beesve, nyelve fehérszínűvé válva, türelhetőség mellett, ínyei sápadtak, vérzenek, lélekzete rövid, sebes, gyomra és hasa puffadtak, a nyomásra fájdalmasak, lábai feszültek, meredtek, dagadtak, s a czombtővig ezer meg ezer vérfoltokkal megteltek. A szájüreg megvizsgálatván, nem csak az ínyek, de az egész nyálkahártya sáppadt, dagadt, sőt úgy látszik, hogy a torok és a gyomor is hasonló állapotban vannak, miután nehéz nyelésről, és gyomornyomásról panaszkodik. Az érverés sebes, a külbőr meleg, szomj folytonos, köhögés gyakori véres köpésekkel, kivált éjjel, székürítés véres 3—4-szer naponta.

Gyógyszerelés. China. Ezen szer annyira sikeresnek mutatkozott ezen betegünkönél, hogy harmadnapra a véres székürítések megszűntek, a vérfoltok megfogytak annyira, hogy felvétele 10-dik napján már csak helyeik látszottak. A száj- és lábujfájások bár több órákra enyhültek, de csak ismét visszatértek. Így folyt le a beteg állapota máj. 7-kéig, a midőn légzése hirtelen fulladóvá lett, érverése kicsiny, sebes, szomj olthatlan, száj és lábujfájásai kiállhatatlanok, azt vallván a beteg, hogy reggelt érni nem fog. Hasa mindinkább felfúvódott, s ezenfelül gyakori ájulások állottak be. Ezen kezdő typhosus tünetnyek ellen. **Arsenicum** rendeltetvén, máj. 8-án a beteg vitorabban találtatott, száj és lábujfájásai éjjel tájban elenyésztek, érverése rendesebb, légzése szabadabb, a köhögés csak ritkán jött elő. — Máj. 9-én miután a nevezett jelenségek már semmi aggodalmat sem okoztak, hasába panaszol iszonyu fájdalmakat, és csak most vallja be, hogy 24 órától óta vizellele felakadt, folytonos kényszer, és fájdalmakkal a vizellő hólyag tájban. A hólyag megtelvéni tapasztaltatván, e szenvedése ellen rögtön a hugycsap alkalmaztatott, mely által mintogy messzelyi véres vizellet ürítetvéni ki, a fájdalmak délután ismét visszatértek, és a vizellet újra felakadt. Ekkor belsőleg **Cannabis** adatván éjjel a vizellet bőven megindult, és máj. 10-én a beteg kinézése annyira javult, hogy élete megtartásához minden remény vissza tért. Máj 16-kán ismét minden tudva levő ok nélkül véres székürítések állottak be, nagy erőltetéssel a szék letétele után. Egy pár adag **Merc. corros.** ezen szenvedést hirtelen megszüntette, innét tul a beteg min-

den gyógyszerelés nélkül hagyatván, ereje megjött, és Jun. 4-kén egészséggel hagyta el az intézetet.

8. **Lukáts Terózia**, Sefnik Ignáczné, 39 éves gyöngyösi illetőségű, csapó napszámosné, a telet a legnagyobb inségben töltötte el. Két héttel ezelőtt tapasztalta a súly körtümenényeit, és máj 21-kén a kórházban keresett segédelmet.

Jelen állapot. Nagy erőtlenség annyira, hogy járni nem bír. Arcza mindkét oldalán dagadt, fájdalmas, ínyei vérzenek, azonfelül orr vérfolyás is gyakori, a lábszárakon temérdek apró vérfoltok látszanak erős hasgatásokkal. Étvágy és a kiürítések rendesek.

Gyógyszerelés. **Acid. muriaticum** 15 napi használat után e kórt minden mellékes tünetnyekkel annyira legyőzte, hogy ezen beteg, kinek külső tekintete valóban aggasztó volt, jun. 4-én kívánt egészséggel térhetett családjához.

Az előterjesztett kórtörténetekből ezen észleletek folynak ki:

1-ör. Minden súly esetről, mely észleletünk és orvoslásunk alá került, a végtagokon feljegyzett körtünetek valának az elsők, a nélkül, hogy még ekkor az ínyekben vagy a szájüregben legkisebb kóros elváltozás be állott volna. Így tapasztaltatott ez az egész vidéken, miért is a miveletlen nép e kórt közsvénynek tartván, borbély műhelyekben, köpilyözés által keresett ebbeli szenvedései ellen enyhítést.

2-ör. A javulás kezdetén mindenkor a végtagokon látszó vérfoltok enyésztek el legelőbb, később az íny-szenvedés, legkésőbb a lábikrák feszülése.

3-ör. A súly midőn nagyobb mérvben kifejlett, a rothasztó láz jelenségéhez volt hasonló.

4-er. Bár az általunk észlelt esetek közül, öt izben a rothasztó láz tünetnyei beállottak, mind e mellett csak egy beteg esett áldozatul.

5-ör. Ezen gyógyszerelés mellett, minden zsongító, erősítő és ingerlő szerek, szükségtelenekké váltak.

6-ör. A **Chinának** azon esetekben, hol feltűnő kimerültség, bő és gyakori vérzések; — az **Acidum muriaticum**nak: hol a kór a 1-ső legfeljebb 2-ik korszakában volt, adtuk elsőbbséget.

Észleletek

Gyöngyös városa közkórházában 1863. -dik év első felében orvosolt betegségekéről.

(Folytatás.)

Martinez Mária 20 éves, hajadon, kéjhölgy, erős testalkatu, több izben már bujakór, egyszer váltólázból is orvosoltatott a kórházban, két hét óta mindennapos váltólázban szenved. A rohamok mindennap 2—3 órá-

val később jelennek meg. A hideg 3—4 óráig eltart, következik a forróság nagy főfájás és szomjúsággal, mely 5—6 óra múlva izzadásban megy által, és csak pár órával a következő láz előtt szűnik meg egészen. A szünet nagy elgyengülés és étvágytalansággal jellemeztetik. — Arcza a betegnek püffedt, nyelve fehér, nyálkás néha kesernyés szájjal, gyakori rosziú büfögésekkel, hányásra való késztetéssel. a gyomor és lép dagadtak, a has vízkóros, a lábak szintén vízkórosok, vizellet kevés, székiürítés rendes. havi tisztulása két hónaptól óta elmaradt. A gerjesztő okot nem tudja meghatározni. Ipecacuanha 6 napi adagolása után az étvágy visszatért, de a láz és a vízkór hasonló mérvben mint eddig fölmaradtak.

A beteget újra megvizsgálván. ezen kórtünemények tüntek fel. A hideg és forróság egymást folytonosan felváltják, a forróság égető nagy nyugtalansággal és kiélégíthetlen szomjúsággal. Az izzadás általános, kimondhatatlanul elgyengítő. A szünet alatt egyedül gyengeségről panaszkodik. Arsenikum felelvén meg leginkább e kórállapotnak ez adagoltatott a 30-dik higitásban. 18 napig tartó folytonos adagolás után a láz semmit sem változott erősségében; sőt a vízkór mindinkább nevedett. — A kórjelek most ekként tüntek fel: Az arcz azonkívül hogy dagadt, egészen sárga, a szemhéjak annyira bedagadva, hogy szemeit ki sem nyithatta. Jó étvágy mellett az emésztéskor mindég kellemetlen nyomás állott be a gyomorban. Ezen kórjelek ellen Ferrum regulinum választatot. 29 napig tartó adagolása e szernek ismét semmitsem változtatott. sőt az eddigi elősorolt tünetekhez véghetetlen főfájás a forróság alatt, és lábhasogatások az egész lázfolyam alatt csatlakoztak. Natrum Muriaticum látszatván itt a legmegfelelőbbnek a 30-dik higitásban rendeltetett. 9 napi használata után nem csak a láz tökéletesen elmaradt, hanem az iszonyatos vízkórnak sem maradt nyoma hátra. A beteg feltüdülése még 22 napot igényelvén, miután a kórházban 62 rohama volt, fölvétele után 84-dik napon egészséggel bocsátott el.

Hagymáz (Typhus) kilencz esetben észleltetett. Négy meggyógyult, kettő meghalt, három további orvoslás alatt felmarad. Nagyobb része, egyet kivéve, a has takhátya és nyálkamirigyek fő megtámadásában találtatott fel, s mint hasi hagymáz Typhus abdominalis vétetett orvoslás alá. Jellemző kórjelei ezek valának: a beteg anélkül hogy okát adni tudta volna borzongatástól lepetett meg, melyet nagy hőség néha száraz, de többnyire tulságos, és könnyebbulés nélküli izzadás követett; a gyengeségi érzet azonnal feltűnő volt; a beteg nehéz, és rövid légzéssel, gyakran hangos nyögés-

sel, piros, vagy igen halavány arcz színnel, homályos szemekkel, jobbadán hanyat fektűdt, a hozzá intézett kérdésekre nem figyelt, s többnyire érthetetlen feleletet adott; nyelve hol nagyon piros, hol sárga stirí mázzal bevonva volt, pár nap múlva a nyelve megszáradt, s e miatt nyelése is akadályoztatott. A külbőr mindjárt eleintén égető volt, az érverés sebes 110—120 lüketéssel egy percz alatt. Előbb, vagy némelyiknél később beállott az eszméletlenség, a kézuakkal való kapkodás és keresgélés, álmatlanság, gyakran dühöngés, mely miatt a beteget az ágyhoz leszorítani kellett. vizenyős székke, vizellete alája ment, vizet csak akkor vett a szájjába, ha az neki betöltetett; a has felpukkadt, és az alhasi táj a nyomásnál fájdalmas érzetet ébresztett fel. Száraz de igen ritka köhögés is a legtöbbször tapasztaltatott.

Eljárásunk ezen veszélyes kórnem ellen e következő volt. Míg a congestivus állapot tartott, hol Aconitum, hol Bryoniát alkalmaztuk, de nyíltan be kell valanunk, minden észrevehető siker nélkül. Már az első esetiink olyannyira kétségbeejtő volt, hogy a beteg élete fentartását lehetetlennek tartottuk, a midőn az égető és tartos forrósága a testnek, és a rendkívüli erőtlenség az Arsenicum használatára vezetett. Adtuk e szert mindég a 30-dik higitásban, s bár még egy pár betegnél később is a fentebb említett gyógyszerelést megkísértettük, miután azonban azoknál sem sikerült enyhülést elérni, mindég ismét az Arsenicumhoz térünk vissza, és számításunkban soha sem csalódtunk. — A felmaradt 3 typhus betegünk is, midőn e sorokat írom, egészséggel hagyta el az intézetet.

A négy meggyógyult eseténél a lefolyás egyiknél volt 13, a másiknál 22, a harmadiknál 23, a negyediknél 27 nap. A megholtak közül az egyik 4, a másik 5 napig élt a kórházban.

E kór kimenetelére nézve sok évi kórházi tapasztalásunk után meg kell jegyeznünk: hogy a mely esetekben a deliriumok szakadatlanok, az arcz színe szüntelen változik, hol igen piros, hol halvány lesz, az álmatlanság tartós; — a hol az elgyengülés mindjárt a kezdetben rendkívüli, a hol a kiürítések véresek, vagy folyton a beteg eszmélete nélkül történnek; — hol a nyelv állandóan száraz, — hol decubitusok mindjárt eleinte támadnak, ott az életet megtartani soha sem sikerült.

Hörghurut két esetben észleltetett. Egy 25 éves pénzügyőr 8 nap óta meghűtés következtében elrekedt, borzongatásokat telváltva hűséggel tapasztalt, gyakori száraz és rekedt köhögéstől kizoztatott, mely mindannyiszor a gög tájon fájdalmas érzést okozott; a köhögés fulladási rohamokban állott be, e miatt a betegnek az ágyban a köhögés ideje alatt felülni kellett. Láz mér-

sékelt, szomj csekély, tökéletes étvágytalanság és székszorulás. Ezen szenvedése miatt 8 napig Nux vomicával orvosoltatván, felvétele után 11-ik napon egészsége visszatért. — A másik esetben egy 40 éves gyári munkásnál, a feunemlített kórjelek a lázt kivéve, ugyanazok valának; azonfelül pedig a meghűtés után rögtön nálunk keresett segedelmet, kinél Dulcamára alkalmaztatván, 13-dik napon elbocsátathatott.

Idült tüdőhurut-tal 19 egyén vétetett föl; ezek közül 16 meggyógyult, 3 meghalt. E kór lefolyása és tünetei különbözők valának, mi leginkább a kór tartósságától, a kór intenzitásától, és az általa meglepett egyéniség érzékenységétől függött. **Bryoniát** adtunk azon esetekben, midőn a beteg futólagos szurásokat panaszott a mellben, és a köhögéskor hányásra való készítés, sőt hányás tapasztaltatott. **Pulsatillát**, midőn a köhögés leginkább éjjel tért vissza, felülés által könnyebbedett, lefekvéskor nehezbült. **Nux vomicat** ha a köhögés a reggeli órákban volt erősebb, és a száraz köhögés a beteg lágyékaiba vagy a púp táján fájdalmas érzést okozott. **Phosphort** tartós, és sok nyál köpéssel, melyek néha vérrel vegyülve valának, összekötött köhögéseknél. E szert azon esetekben találtuk leghasznosabbnak, hol gyakori vértódulások a mellüregben észleltek. **Stannumot** különösen ott használtuk, hol a beteg a köhögés alatt rendkívül sok zöldes nyálat köpött, nagy elgyengülésről panaszkodott, jó étvágy mellett feltűnően kisóványkodott, sápadt arca időnkint kipirosodott. **Kali carbonicumot** nem nélkülözhetjük azon esetekben, midőn az egyéniség testalkata világosan gümőkóros volt, elsőbbséget adtunk e szernek azonfelül nőknél, midőn a hó szám elmaradt, vagy a kór lefolyása alatt rendetlenül jelent meg. **Sonégát** száraz vagy csak nagy erő között elválasztott nyulós köpésekkel párosult tüdő hurutban. ha azon felül a beteg nagy mellnehézségekről panaszkodott. **Hepar sulfurist** gőrvély kóros egyéneknél, különösen ha a nyakmirigyek dagadtak, a köhögés rekedt, és a mellben erős és tartós rizsikelés hallatszik. Elsőbbséget adtunk e szernek, ha még a mondottakon kívül a szemhéjak is dagadtak, és a köthártya gyuladt volt. **Tartarus emeticust**, hol a köhögés tres, tompa hangú, rizsikelő és fojtó légzéssel, kivált ha a köhögés éjjeltájban erősebb. **Sulfurt** ha az eddig elősorolt gyógyszerek közül a siker a várakozásnak meg nem felel, különösen ha a hurut régi elhanyagolt, a mell igen nehéz, a köhögés után a mellben oly érzet marad vissza, mintha sebes volna, és ha valamely kórvegy (discrasia) gyanuja vétetik észre. **Plumbum regulinumot**, **Calcarea aceticát**, **Ferrum aceticumot** az idült tüdőhurut azon szakáiban rendeltük, midőn sorvasztó izadások, hasmenések csatlakoztak a tüdő szenvedéséhez.

Napi tárgy.

Philadelphia. Olvasóink előtt nem lesz érdektelen, ha a pennsylvaniai állam hasonszenvi Akademia szervezését és ter-
vét itt közöljük. Azért az erre vonatkozókat itt röviden fogjuk
elősorolni. Az 1861-3-dik téli félévre ezen rendeletek adat-
tak ki:

A testület tisztviselői:

Elnök: Kennedy János, — *Lajstromzó:* Dr. Griffiths
Jethro, *Titoknok:* Kitchen Jakab.

Kezelési tanács, az elnök előlése alatt:

Titoknok: Garrignes Jakab. — *Pénztárnok:* Homer Hen-
rik, — *Tanácsosok:* Dillingham Simeon, Simons Henrik, Lloyd
Henrik, Mehan J. C.

Tanítói kar:

Dr. Hering C. általános és specialis Therapia. Dr. Lippe
Ad. Gyógyszertan. Dr. Guernsey H. N. szülézet, nő és gyer-
mek kórok. Dr. Raue C. G. specialis Pathologia és kórisme.
Dr. Starkey G. R. sebészet. Dr. Wilson P. Boncztudomány és
kórboncztan. Dr. Heermann C. élet és kórtan.

A vegytant előadja a tavalyi tanár.

Dr. Baker E. Prosector.

Tanulmányi terv és kézikönyvek:

Általános és specialis therapia. Oktatás a kórvizsgálóról, és
utmutatás a gyógyszerek választására.

Kivonat a Hahnemann organonjából, és az idült kórok
első részéből.

Gyógyszertan. Minden szer jellemző sajátsága, és össze-
hasonlítás általi rokonsága.

Ennek kézi könyve sajtó alatt van.

Elméleti és gyakorlati szülézet.

Specialis Pathologia és kórisme. Az objectivus kórtünetek
vizsgálata, szemlélés, kopogás és hallgatózás által, azoknak
híralása diagnostikus és therapeutikus tekintetben.

Hughes Auscultatio. — Bock Diagnosis.

Elméleti és gyakorlati sebészet.

Druitt, — Gross, — Erichsen, — Pagot kézikönyveik
után.

Boncztan szemléelő, sebészeti és pathologiai:

Gray, — Cruveilhier, vagy Wilson munkái szerint.

Physiologia és általános Pathologia.

Carpenter, vagy Draper után.

Vegytan, kórvegytan, és méregtan. összekötve a

Szervezeti vegytannal és az arra vonatkozók a termé-
zet tudományból.

Jowne után.

Meghívás.

Midőn a kezelési tanács, a philadelphiai akademia ezen
17-dik évi meghívását szétbocsátja, örvend, hogy folytonos
működéséről bizonyítványt tehet.

Városunk sok orvosi iskolái, és azon előnyök, melyeket
az orvosi tudomány, és segéd ismereteinek nyujtanak, oly hirt
szerzettek neki, hogy az egyesült államok, orvosi fővárossá-
nak nevezethetik. A többi, sokkal régiebb és befolyásosabb in-
tézetek között, melyek számos és tekintélyes pártfogók által
nyernek kedvezést, a mi iskolánk a hasonszenviek között most
a legidősb, — dicséretes módon és nem siker nélkül arra tö-
rekedett, hogy magát fentarthassa.

Orvosilag nagy műveltségű férfiak, kiktől a tudományos
éles belátást megtagadni nem lehet, nem tartják többé hason-

szenvi törvényeinket merő gyanításnak, hanem inkább azt a gyógytudomány felvilágosodott és előrehaladó időszak tanulének tekintik.

Az allopattia különböző pártbívei bevallják, hogy ők nem képesek az orvos cselekvésének egy hasonló szilárd és htaározott szabályt nyújtani, ekként egyedül a mi igaz tanunk előkészítőinek tekintendők.

A hasonszenv tiszta tana, melyben feltétlenül bizunk, hiven fog tanítatni iskolánkban, azonkívül a tanítványoknak a tudományos kutatás, és önképzésre minden források megnyitattak.

Az utolsó ülés óta a kezelési tanács az akadémiai karban fontos változásokat tett, megtoldván azt a specialis kór és élet tan tanszékével, ezzel oly kívánatnak tett eleget, melyet az újabb idők haladása követelt.

Eszerint minden más iskola tantárgyai nálunk is előadtnak. Vegytan, élet-kór-gyógyszertan, szülészet, boncztan, sebészet és a gyógytan szolgálnak önczélunknak; miglen a hasonszenv törvényeinek magyarázata még különösen az orvosi alaptudományok szerint a tanulóknak köteleességtől tétetik.

Tantermeink nagyok és tágasak; a boncztan tanulása nálunk ép oly tökéletes, mint a város bármely intézetében, rézmetszvényeink, rajzaink, praeparatumaink, és egyéb eszközeink gyűjteményei a tanulók használatára készen állanak. Poliklinikumunkat naponta sok beteg látogatja, melylyel heten-

ként kétszer klinikai előadás van összekötve, hol alkalom nyílik sok kórcset és annak gyógyítása észlelésére. Az orvosi és sebészi tanórák akként elosztvák, hogy a tanulók a város és állam két kórházát, a hova szabad bemenet van, használhassák. Azonkívül a számos szegények közül, kik a város jótékony intézeteit keresik, alkalom adatik a z orvosi okmányért versenyzőknek, a sztlészet eseteinek észlelésére is.

A boncztani terem megnyitattik oct. 1-jén.

Az előadások kezdődnek oct. hó 2-dik hétfőén, és bevégzetnek a jövő év Mart 1-én.

Az ajtónálló mindenkor kész a bővebb tudosítás adásra.

Garrigues R. Jakab.

titoknok.

Kennedy M. János

elnök.

Kivonat a szabályokból.

A beirandók bejelentik magukat a Dékánnál ki őket beírja. A ki magát a tudorságra jelenti, az köteles a Dékánnál egy értekezést beadni, azonkívül abbéli hiteles bizonyítványokat, hogy a 21-dik korévet elérte, a szükséges előkészítő tudományokat bevégezte, két téli fél éven át az orvosi előadásokat hallgatta, három évig az orvosi tudományokat tanulta, és ekkor a vizsgára bocsáttatik.

A költségek: A beiratásért 5 dollár. A boncztani terem látogatásáért 10 doll. A téli félévért 100 doll. A tudori okmányért 30 doll. (Allg. hom. Zeitung Bd. 69. N-2. 11. Juli. 1864.)

HIRDETMÉNY.

Ujabban felfedezett

Gömörmege Csiz helység határában lévő iblant és büzenyt (Brom und Jod)

nagy mérvben tartalmazó



1862. év télelő 5-én a szomolnoki es. kir. bánya-, erdő- és földművelési igazgatóság 2682. sz. folytán t. Felix Antal kohófőnök ur a csizi ásványviz vegytani megvizsgálására kiküldetvén, ezen vizsgálat azt eredményezte: miszerint a csizi ásványviz jelentékeny iblant (Jod) és büzeny (Brom) tartalmánál fogva Europa e nembeli legjelesebb forrásai mellé méltán helyezhető.

A csizi ásványviz pontos vegytani felbontásával jelenleg Dr. **Thán Károly** ur egyetemi tanár foglalkozik, és a munkálatok e tekintetben már annyira előhaladtak, miszerint kijelentette: **hogy a csizi ásványviz jelentékeny iblant (Jod) és büzeny (Brom) tartalmánál és egyéb alkotórészeinél fogva egyike a legjelesebb ásványvizeknek.**

Bizonyítványok:

A csizi gyógyforrásnak a pesti kir. egyetemenél folyamatban levő eddigi vegybontásából kitűnik, hogy oly gyógyhatányt kepez az, mely a halli, kreutznachi stb. iblantartalmu gyógyvizekkel működésére nézve azonos. -- Pesten 1864. aprilis 28-án.

Dr. **Balassa** s. k.

m. kir. egyetemi tanár.

Az eddigi vizsgálatok nyomán jod és brom tartalomra gazdag csizi víz általában javaltatik, és kórházi mint magán gyakorlatomban is igen sikeresnek bizonyult: 1-ör: A görvélkór minden alakjában, a mirigy beszűrődésektől egész a esontbántalmakig. 2-ör: A heveny lobok után visszamaradt lobterményeknél a mirigyek szervekben, iztletekben és esonthártyában. 3-ör: Különféle szervek tultengéseinél és daganatainál, valamint az ezektől feltételezett fehér folyásnál. (Külsőleg is

Egerben. 1864. Nyomatott az érseki lyceum könyv- és könyvnyomdájában.

alkalmazva). 4-er: A másod- és harmadlagos bujakórban, különösen higany használatata után. 5-ör: Buja- vagy görvélkóros eredetű borbajok ellen. 6 or: Az idült csúz és köszvény több alakjaiban. -- Kelt Pesten, májushava 1-én 1864.

Dr. **Kovács Scbestény Endre** s. k.

orvos seb. tudor, a budapesti orvosegylet elnöke, a sz. Róchus kórház elsőd orvosa stb.

A csizi ásványviz dr. Than K. egyetemi tanár ur vegybontása szerint brom s jod elemeket jelentékeny mennyiségben tartalmazván ugyanazon betegségek ellen alkalmazható, melyeknél az Adelheit Hall s Kreutznach gyógyvizei javaltatnak. Ezek szerint főképe a következő betegségeknel lehet a csizi víz használatából jó eredményt várni 1-ör: A görvélkes mirigydagok s fekélyek, továbbá ugyanazon jellemű küttegek, takárok esontbántalmakban. 2-ör: A meh-, petefészkek, a dülmirigy, s a herékben lob után visszamaradt lobtermények, ugy a nevezett keményedések elhárítására. -- Bujakóros esonthártya, esontbántalmaknál.

Dr. **Wagner János** s. k.

a gyakorlati orvostan r. tanára.

A csizi ásványviz kapható:

Pesten: *Tanner János ásványvíz kereskedésében rózi utca 1. szám alatt.*

Aradon: *C. H. Walfisch s. fia.*

Debreczenben: *Gerény és Hannig fűszerkereskedésében.*

Gyöngyösön: *Koczianovich József gyógyszerész úrnál.*

Nagy-Kállón: *Szűcs János úrnál.*

Miskolczon: *Spuller A. és Gross Leon úrnál.*

B.-Gyarmaton: *Felschburg H. úrnál.*

Ipolyságon: *Berezeller M. kereskedő úrnál.*

Jolsván: *Malácz Albert gyógyszerész úrnál.*

Nyiregyházán: *Bretalan Pál gyógyszerész úrnál.*

Ára 25 üvegnek begöngyölve (emballage) 6 forint o. é.

Megrendelések elfogadtnak alolrtnál. és pontosan tova szállítatnak

Blumenthal József,

tulajdonos, lakik Pusztá-Szabadkán, u. p. Rimaszombat.